

Inbreng CDA Statenfractie

Begroting 2023 e.v. Provincie Limburg 4 november 2022

Mirjam Depondt-Olivers

Voorzitter,

We kunnen er niet omheen, er is crisis. Die raakt onze Limburgers allemaal, en plaatst vele mooie doelen in onze beleidskaders in een ander perspectief. En het doet ons realiseren dat in onze beleidskaders veel langere termijn doelen zijn opgenomen, maar dat zij weinig antwoord bieden op de vragen waar Limburgers zich hier en nu voor gesteld zien. Een toenemend aantal huishoudens kan de eindjes niet meer aan elkaar knopen. Meer en meer ondernemers zien nauwelijks nog perspectief. De druk op eerste levensbehoeften – voedsel, water, warmte, een dak boven je hoofd, inkomen, veiligheid – neemt toe. De zekerheden van een paar jaar geleden lijken van ons weg te drijven. Deels door eigen politieke keuzes, maar ook door geopolitieke ontwikkelingen en een pandemie.

Mondialisering was lang het toverwoord, en als klein landje met grote ambities zagen wij daarin vooral veel kansen. En die gebruikten we ook. Dat bracht ons land welvaart. Meer en meer zien we ook de keerzijde. Delfstoffenwinning leidt tot schade. Dat weten ze in de voormalige mijngebieden, dat weten ze nu in Groningen. En Poetin weet het ook, en gebruikt energie nu als drukmiddel naar Europa waardoor de inflatie alle kanten uitvliegt. Waardoor veel huishoudens de rekeningen niet meer kunnen betalen. We zijn groots in het produceren en exporteren van voedsel, maar dat gaat ten koste van onze natuur. We consumeren en produceren zoveel dat we drie Nederlanden nodig hebben, en we pikken er dus eigenlijk twee van anderen. Corona zette ons beeld van de beheersbaarheid van ziekte en dood op z'n kop en ontwrichtte ons zo zorgvuldig gecreëerde systeem. Ons vangnet voor de zwakkeren vertoont steeds meer scheuren. Onze boeren zijn vooral het businessmodel van anderen geworden. Het aantal mensen met een burnout neemt snel toe. En wie had ooit gedacht dat Nederland te weinig zoet water zou hebben?

Kortom, voorzitter,

Nederland als een van de rijkste landen ter wereld is voor velen niet meer in staat de eerste levensbehoeften te garanderen. Om burgers en ondernemers vertrouwen te geven en perspectief te bieden. Te sturen op een realistische mondiale footprint. Burgers realiseren zich dat de houdbaarheid van ons systeem op de langere termijn onder druk staat, en dat alleen miljarden aan belastinggeld er tegenaan gooien daarvoor niet de oplossing is. En dat maakt mensen onzeker. Misschien is dat wel de ergste crisis, voorzitter: dat een rijk land als het onze niet alleen de basis niet meer op orde heeft, maar ook grote groepen geen perspectief meer kan bieden. Boerengezinnen, toeslagouders, minima, statushouders, jonge

starters op de woningmarkt, werkenden die niet meer rond kunnen komen, kleine ondernemers, eenzame ouderen, en niet te vergeten nieuwe generaties die deze aarde van ons moeten overnemen.....oftewel heel veel gewone Limburgers die 's nachts wakker liggen.

Voorzitter,

Wij missen dat perspectief voor al die Limburgers in deze begroting. Veel over financiële techniek, veel over beleidsdomeinen en activiteiten, veel over kosten en baten.....maar weinig over de effecten daarvan voor onze inwoners. Over de mate waarin wordt bijgedragen aan de kernelementen van bestaanszekerheid. Maar ook aan essentiële waarden als gezondheid, zingeving en talentontwikkeling. Dat zit er nu wel verscholen in, zeker, maar is vanuit het perspectief 'wat doen wij als middenbestuur voor onze burgers' niet echt zichtbaar. En dat is wat burgers van hun overheid vragen: wat is je toegevoegde waarde, niet alleen voor mij en mijn gezin maar voor onze samenleving nu en straks?

Het College heeft ervoor gekozen de begroting anders in te richten. Daarbij is ervoor gekozen om de themagerichte structuur in stand te houden. Is het een bewuste keuze om niet 'voor wie doen wij dit eigenlijk' centraal te stellen? De 4^e W – wat heeft de Limburger daar aan' centraal te stellen? Door ons als CDA eerder bepleit en inmiddels breed gedragen door de Staten? En overgenomen door het College maar niet ingevuld? Of om de 8 thema's Brede Welvaart als uitgangspunt te nemen? Of andere varianten? Gesteld wordt dat de nieuwe Staten de gewijzigde structuur verder moeten uitwerken. Maar hoeveel ruimte is er nog om een minder thema- en meer mensgerichte begroting in te richten?

In dit huis hebben wij nogal eens de neiging te stellen dat wij geen rechtstreekse relaties met burgers en ondernemers hebben, dat die vooral bij gemeenten zouden liggen. Dat wij vooral randvoorwaarden creëren. Daarmee doen wij echter zowel onszelf als onze burgers tekort. We hebben prima voorbeelden van rechtstreekse betrokkenheid: kijk naar Duurzaam Thuis, naar onze subsidieregeling voor gemeenschapshuizen, de financiering voor innovatie door MKB-ers, het inzetten van agrariërs voor natuurbeheer. We hebben het geluk te beschikken over een groot vermogen, en ons beleid is te investeren in de Limburgse samenleving. We hebben laten zien daar goed in te zijn, dus laten we die kennis en kunde inzetten om onze burgers en ondernemers de hand in de rug te geven die ze nodig hebben.

Dat kan op vele manieren: we noemen er zomaar een paar.....

1. Maak werk van investeringen in de realisatie van betaalbare woningen voor senioren in wijken en kernen zodat doorstroming op gang komt ten gunste van statushouders, jonge starters en gezinnen. Wacht niet op wat de markt wel of niet doet. Koop desnoods zelf grond en panden – zoals erfgoed - en ga aan de slag! *Kan het College overigens al ingaan op onze vraag eerder deze week over de impact van de recente uitspraak van de Raad van State?*

2. Zorg dat er uiterlijk 1 juli 2023 integrale gebiedsplannen liggen in heel Limburg, met ruimte voor innovatie en met een fatsoenlijk verdienmodel en lange termijn perspectief voor boeren én natuur als uitgangspunt, op basis waarvan boeren keuzes kunnen maken.
3. Help agrariërs, inwoners én ons klimaat met het verkorten van de ketens resp. rechtstreekse levering door boeren aan consumenten, met voor beiden een faire prijs. Stop het vernietigen van het in Limburg geproduceerde voedsel ten gunste van import uit andere landen. Stop de grote prijsopslagen door supermarkten. Ga massaal naar 'van bij ons'
4. Zet het isolatie-offensief in Limburg (moties 2895 en 2897) met volle kracht in opdat de energierekening daalt voor huishoudens en ontmoeting in maatschappelijk vastgoed mogelijk blijft, en breidt het offensief uit naar Limburgse MKB-bedrijven
5. Maak natuur actief toegankelijk voor sporten en bewegen. Goed voor de gezondheid én voor acceptatie van natuurontwikkeling. Want ook natuur is van ons allemaal!
6. Subsidieer het planten van bomen in tuinen van particulieren in het tegengaan van hittestress en verdamping direct bij mensen thuis. Dat past ook prima bij ons 1 miljoen bomenplan! Hoe staat het trouwens met die miljoen bomen?
7. Zorg dat gratis cursussen digitalisering aan ouderen aan in de buurt worden aangeboden. Dat vergroot hun wereld, maakt hen minder afhankelijk én is goed tegen eenzaamheid!
8. Help mee om gemeenschapshuizen in wijken, dorpen en kernen open te houden opdat bewoners elkaar kunnen blijven ontmoeten en samen activiteiten kunnen blijven organiseren. Onderzoek én corona hebben ondubbelzinnig aangetoond dat een sterk sociaal weefsel een bepalende factor in gezondheid is!
9. Datzelfde geldt voor onze cultuur en onze identiteit. Die zien we terug in ons fysieke erfgoed, in vele activiteiten waar 'oude en nieuwe Limburgers' elkaar ontmoeten, en vooral ook in onze taal. Blijf cultuur als bindmiddel in onze gemeenschappen faciliteren!
10. En last but not least onze jeugd. Biedt hen perspectief! Op een mooie opleiding voor een mooi beroep. Op werk in onze mooie provincie voor wie dat wil. Op een betaalbaar huis in de buurt van dierbaren. Maar vooral ook op een volwaardige deelname aan onze maatschappij waarin zij al hun talenten kunnen ontplooien.

Doe dat alles zoveel mogelijk samen met gemeenten, maar verzandt niet weer in allerlei convenanten en samenwerkingsagenda's en vraag geen co-financiering. Dat leidt alleen maar tot bureaucratie en leidt af van actie. En dat laatste is wat we willen!

Voorzitter,

Zijn wij dan tegen deze begroting? Nee natuurlijk niet. Het is de weerslag van al hetgeen in dit huis is besloten. We hebben daar op onderdelen wel vraagtekens bij, maar – zoals het College ook al stelt – dat is iets voor na de verkiezingen. En we hebben ook nog wel de nodige vragen, zoals over stelposten voor prijsstijgingen infra daar waar budgetneutraliteit uitgangspunt is en de effecten van de energiecrisis op onze verduurzamingsdoelen. Maar ook dat laten we nu voor wat het is, ook omdat over die stelposten nog separate voorstellen volgen.

Voorzitter,

Kunnen we dat betalen? Als we het College mogen geloven worden we zo arm als een kerkrat! Het haalde zelfs de voorpagina van De Limburger! Echter, als we de huidige begroting vergelijken met het Collegeprogramma Vernieuwend Verbinden uit 2019 dan bedroeg het vrije jaarresultaat 2020 t/m 2023 170 mln. In de huidige begroting 2023 t/m 2026 is het vrije jaarresultaat begroot op 107 mln. Dat is met name lager omdat nu kosten meegenomen zijn die eerder uit incidentele bedragen en reserves werden gedekt. Kosten zijn hetzelfde (en zelfs hoger), dekking is alleen anders.

Samen met 50 mln taakstelling, 100 mln bereikbaarheidsreserve en 86 mln uit de Immunisatiereserve kwamen we in 2019 op ruim 400 mln. GS zegt dan 'we gaan van 400 mln naar 107 mln, och wat worden we arm'. Voorzitter, dat is ten principale geen juiste vergelijking! Een substantieel deel van die bereikbaarheidsreserve – zo'n 45 mln - bestaat nog steeds. Naast die 107 mln. En een taakstelling? Daar kunnen de nieuwe Staten toe besluiten als ze dat willen, zo ook over de vraag of ze een deel van de Immunisatiereserve willen inzetten voor investeringen in de Limburgse samenleving.

Dus voorzitter, welk bedrag moet worden vergeleken met die 400 mln uit 2019 is pas in 2023 vast te stellen. En met een eigen vermogen van bijna 1,5 miljard zijn we toch met de beste wil van de wereld niet arm te noemen! *Waarom doet het College voorkomen alsof deze Provincie richting financiële afgrond gaat?*

En nou we het daar toch over hebben: speerpunt van dit College is zoveel mogelijk geld van Rijk en Europa naar Limburg halen. Al een aantal keren echter hebben we nu gemerkt dat de Provincie afhaakt als cofinancier, ondanks het feit dat de doelen van de aanvraag passen bij ons beleid. Recent nog rond een verzoek van de Euregio Rijn Maas Noord voor 135.000 all-in voor 7 jaar = dus 20.000 per jaar, waar gaat dat over! - waarbij de Provincie Limburg als enige overheids-cofinancier afhaakt aan beide zijden van de grens. Voorzitter, dat is toch genant? En dan wel willen dat Duitsland meebetaalt aan de Einstein Telescope? *Hoe serieus neemt dit College die opdracht van rijks- en europees geld eigenlijk?*

Voorzitter, afsluitend. Als CDA zijn wij echt niet van het potverteren, en blijven wij kritisch op de besteding van provinciale middelen. Wij vinden echter ten principale dat de Provincie zich niet moet gedragen als een Dagobert Duck op een berg dukaten maar verantwoord moet blijven investeren in onze Limburgse samenleving. Er zijn opgaven genoeg, de Limburgers mogen dat van ons verwachten!